

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТОПМЕНЕДЖМЕНТУ ЗА БОРГИ ПІДПРИЄМСТВА

НАЗАРІЙ АДАМЧУК, адвокат, старший юрист

**АЛЕКСЕЄВ
' БОЯРЧУКОВ**
ТА ПАРТНЕРИ

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРО ВІДПОВІДЛЬНІСТЬ ЮРИЛИЧНОЇ ОСОБИ

Юридична особа самотійно відповідає за своїми зобов'язаннями.

Учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом.

(ст. 96 Цивільного кодексу України)

СУБСИДІАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство є самостійним цивільно-правовим видом відповідальності, який за заявою ліквідатора покладається на засновників або інших осіб, у тому числі керівника боржника при наявності підтвердження вини вказаних осіб у доведенні юридичної особи до стану неплатоспроможності.

Для застосування такої відповідальності необхідним є встановлення судом складових елементів господарського правопорушення:

- **об'єкту**
- **об'єктивної сторони**
- **суб'єкту**
- **суб'єктивної сторони правопорушення**

**НА КОГО МОЖЕ БУТИ
ПОКЛАДЕНО
, СУБСИДІАРНУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ?**

I група. Засновники (учасники, акціонери) та інші особи, які мають право безпосередньо давати обов'язкові для виконання боржником вказівки, приймати рішення, видавати розпорядження чи накази боржнику.

У тому числі заінтересовані особи стосовно боржника; пов'язані особи; кінцевий бенефіціарний власник (контролер).

II група. Інші особи, які не мають формалізованих зв'язків із юридичною особою-боржником, однак мають змогу іншим чином визначати та впливати на поведінку боржника в господарських відносинах.

Такі особи самотійно або спільно з іншими особами визначають волю боржника щодо здійснення, або утримання від здійснення певних дій.

До II групи можуть відноситись:

- Особа, яка отримала вигоду через протиправну, в т.ч. недобросовісну поведінку керівника чи засновників боржника.
- Особа, яка отримала істотну (відносно масштабу діяльності боржника) вигоду у вигляді збільшення активів, яка не могла б утворитися у випадку відповідності дій засновників та керівника боржника закону, в т.ч. принципу добросовісності.
- Особа, яка отримала істотний актив боржника на підставі актів, рішень, чи правочинів, прийнятих засновниками чи керівником боржника на шкоду інтересам останнього та його кредиторів.
- Будь-які особи, наслідком дій яких стало банкрутство юридичної особи.

**ЗАЩО НАСТУПАЄ
, СУБСИДІАРНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

ЗА ЩО НАСТУПАЄ СУБСИДІАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Визначальним для застосування субсидіарної відповідальності є **доведення причинно-наслідкового зв'язку** між винними діями/бездіяльністю суб'єкта відповідальності, та настанням негативних для боржника наслідків (неплатоспроможності боржника та відсутності у боржника активів для задоволення вимог, визнаних у процедурі банкрутства).

ТАКИМИ ДІЯМИ МОЖУТЬ БУТИ:

- вчинення суб'єктами відповідальності будь-яких дій, направлених на набуття майна, за відсутності активів для розрахунку за набуте майно, чи збільшення кредиторської заборгованості боржника без наміру її погашення;
- прийняття суб'єктами відповідальності рішення про виведення активів боржника, внаслідок чого настала неплатоспроможність боржника по його інших зобов'язаннях;
- прийняття суб'єктами відповідальності рішень, вказівок на вчинення майнових дій чи бездіяльності щодо захисту власних майнових інтересів юридичної особи боржника на користь інших юридичних осіб, що мало наслідком настання неплатоспроможності боржника.
- прийняття ключових ділових рішень з порушенням принципів добросовісності та розумності, в тому числі узгодження, укладення, або схвалення правочинів на завідомо невігідних умовах, або з особами, завідомо нездатними виконати свої зобов'язання ("фірмами одноденками" тощо);
- надання вказівок з приводу вчинення явно збиткових операцій;

- призначення на керівні посади осіб, результат діяльності яких явно не відповідає інтересам юридичної особи;
- створення і підтримання такої системи управління боржником, яка націлена на систематичне отримання вигоди третьою особою на шкоду боржнику і його кредиторам;
- використання документообігу, який не відображає реальних господарських операцій;
- отримання такими особами істотних переваг з системи організації підприємницької діяльності, яка спрямована на перерозподіл (в тому числі за допомогою недостовірного документообігу) сукупного доходу, отримуваного від здійснення діяльності особами, об'єднаними спільним інтересом (наприклад, єдиним виробничим циклом) на користь цих осіб з одночасним акумулюванням на стороні боржника основного боргового навантаження;
- використання і розпорядження майном боржника як своїм особистим, нехтуючи інтересами кредиторів;
- вчинення інших юридичних дій, що не відповідають принципу добросовісності в комерційній (діловій) практиці тощо.

*** Наведений перелік прикладів не є вичерпним**

ТЯГАР
ДОКАЗУВАННЯ

Статтею 61 КУзПБ від 21.10.2019, статтею 41 Закону про банкрутство до 21.10.2019 закріплено правову **презумпцію субсидіарної відповідальності** осіб, що притягуються до неї, складовими якої є недостатність майна ліквідаційної маси для задоволення вимог кредиторів та наявність ознак доведення боржника до банкрутства.

Однак **зазначена презумпція є спростовною**, оскільки передбачає можливість цих осіб довести відсутність своєї вини у банкрутства боржника та уникнути відповідальності. Спростовуючи названу презумпцію, особа, яка притягується до відповідальності, має право довести свою добросовісність, підтвердивши, зокрема, оплатне придбання активу боржника на умовах, на яких за порівняних обставин зазвичай укладаються аналогічні правочини, та довівши, що вчинені за її участі операції приносять дохід, відображені у відповідності з їх дійсним економічним змістом, а отримана боржником вигода обумовлена розумними економічними чинниками.

**РОЗМІР СУБСИДІАРНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Визначення розміру субсидіарної відповідальності урегульовано приписами абзацу 1 частини п`ятої статті 41 Закону про банкрутство (до 21.10.2019), абзацу 1 частини другої статті 61 КУзПБ (від 21.10.2019).

За змістом наведених норм, **розмір вимог ліквідатора до третіх осіб визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.**

Тлумачення цих норм свідчить, що вартість майна, яке було виведено з активів боржника, не впливає на розмір субсидіарної відповідальності, а визначенню розміру останньої передують формування ліквідаційної маси.

Така законодавча конструкція визначає субсидіарну відповідальність в якості санкції за недобросовісні і нерозумні дії, та спрямована на стимулювання добросовісності дій боржника, прісікання протиправних дій зі сторони засновників, керівника боржника та інших осіб з метою захисту інтересів кредиторів і гарантування погашення їх вимог в максимально можливому розмірі.

**СОЛІДАРНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.
СУБ'ЄКТИ, ПІДСТАВИ**

Солідарна відповідальність керівника боржника - це вид спеціальної цивільно-правової відповідальності, відповідно до якої при здійсненні провадження у справі про банкрутство керівник боржника, який не звернувся до господарського суду у місячний термін у разі наявності загрози неплатоспроможності, підлягає притягненню до солідарної відповідальності за незадоволення вимог кредиторів ухвалою господарського суду.

Будь-яких інших підстав притягнення до солідарної відповідальності Кодексом України з процедур банкрутства не передбачено.

* Під загрозою неплатоспроможності розуміється те, що задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами.

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ**